

Romano džaniben

časopis romistických studií | 1 | 2022

parlando, rubato
♩ = cca 70

* ženský hlas

1. Andro-da-ta-bd-nis, joji pha-res bu-či ke-ren, intonační posun o půltón výš
pha-res bu-či ke-ren, joji mek ma-ri-ben chu-den.

2. La-ches te hin la-ches, joji duj berš te u-ža-rel,
duj berš te u-ža-rel, joji mek ma-ri-ben chu-del. atd.

Romano džaniben

časopis romistických studií | 29. ročník | 1/2022

[Michael Beníšek]

© Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2022

Na obálce:

Notový záznam písně *Andr'oda taboris* zaznamenané J. Koudelkou – Rakúsy, asi 1964 |

Na základě terénní nahrávky zapsala K. Andršová.

Obsah

RECENZOVANÁ ČÁST

- Kateřina Andršová
Josef Koudelka (*1938) a jeho nahrávky romských písní z šedesátých let 7
- Renata Sedláková
**Zprávy o Nás i o Nich – zpravodajský diskurz televize
veřejné služby o Romech** 27
- Michael Beníšek
Kůň, postroj a povoz ve východoužské romštině 53

RECENZNÍ ČLÁNEK

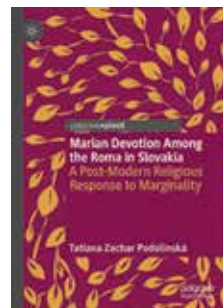
- Pavel Baloun
**Holokaust a jeho následky optikou židovských a romských rodin
mezi dějinami žen a gender history** 77

NERECENZOVANÁ ČÁST

- Anna Míšková
**Tadeusz Joachimowski – výpověď bývalého vězně koncentračního
tábora Auschwitz II-Birkenau** 91
- Jana Gáborová-Kroková
„Chcela som byť blízko Rómom.“ Rozhovor s Nelou Nezábudkovou 127

RECENZE | ANOTACE

- Karolína Ryvolová:
Špačkem tužky na manžetě (Anna Štičková) 143
- Annemarie Sorescu-Marinković, Thede Kahl, Biljana Sikimić (eds.):
Boyash Studies: Researching „Our People“ (Pavel Kubaník) 147
- Tatiana Zalahař Podolinská: *Marian Devotion Among the Roma in Slovakia:
A Post-Modern Religious Response to Marginality* (Barbora Spalová) 151

I vědkyně je člověk:

Etnografie romské zbožnosti v akademickém popisu

Tatiana Zachar Podolinská

Marian Devotion Among the Roma in Slovakia: A Post-Modern Religious Response to Marginality

Cham: Palgrave Macmillan, 2021, 166 s., ISBN: 978-3-030-56364-6

Tatiana Zachar Podolinská je etnoložka, která má za sebou roky terénních výzkumů slovenské religiozity a zejména religiozity slovenských Romů. Je patrně také nejcitovanější akademičkou v této oblasti, resp. nejvíce se jí podařilo proniknout svou prací mimo akademické prostředí. Práce *Boh medzi bariérami: sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou*,¹ na které se podílel také kolega antropolog Tomáš Hrustič, je hojně citována lidmi, kteří se věnují sociální či pastorační práci s Romy nejen na Slovensku. Dokonce to v posledních letech vypadá, že její impakt se projevuje i v politické sféře – slovenská vláda již třetím rokem finančně podporuje práci pastoračních asistentů z řad katolické církve v romských komunitách.² Kniha, kterou chce krátce představit tato recenze, má však čistě akademické ambice. Možná až příliš čistě.

Kniha se ve svých čtyřech, relativně uzavřených částech věnuje novodobým mariánským zjevením obecně, dále vymezuje romské křesťanství, postavení mariánského kultu v této zbožnosti a také otázce, nakolik jsou zjevení možnou cestou romské emancipace, cestou posunu z periferie do centra. Texty jsou perfektně vybavené odkazy na zdroje, poukazují na dalekosáhlou autorčinu znalost terénu,

1 Viz Podolinská, Hrustič (2010), na stránkách *RDž* srov. též Ort (2012) – pozn. red.

2 Toto propojení je částečně vnímáno i jako problematické. Odpůrci implementace výzkumu publikovaného v roce 2010 poukazují na to, že protěžuje katolickou církev a nepoukazuje na nezdařené pokusy o inkluzi náboženskou cestou. Do ohně nesváru přilil v lednu 2022 olej také místopředseda slovenské vlády Igor Matovič, když oznámení o pokračování podpory pro katolické pastorační asistenty v romských misijních propojil s obviněním nevládních organizací působících v romských komunitách z rozkrádání veřejných financí.

mediálního referování, ale i pokusů o uchopování problematiky z různých vědeckých disciplín. Sama přichází se silným a inovativním rámcem: z religionistického hlediska je romská mariánská zbožnost podle Zachar Podolinské propojením předmoderních prvků tradiční romské zbožnosti s ultramoderními elementy postmoderního křesťanství; ze sociologické perspektivy pak jde o vyrovnávání se s marginalizací prostřednictvím vytvoření ostrovů „marginální centrality“ (s. vi).

Kniha je rozhodně skvělým zdrojem pro přehled o výzkumech slovenské romské zbožnosti po roce 1989, nicméně v několika okamžicích by si člověk přál, aby se dozvěděl i o tom, jak vypadala situace před rokem 1989. Například, když autorka říká, že po roce 1989 se rozvinula misijní práce církví směrem k Romům (s. 48). Na to, že kniha má být o vyrovnávání se s marginalizací, chybí v popisech jiní aktéři než Romové. Jak konkrétně církevní aktéři či jiní aktéři z majority spoluutvářejí situaci, která je zde popisována? Jak ji spoluutváří vědkyně sama? Kniha je sice sympaticky romocentrická, nicméně i neromští aktéři by do popisu patřili.

Ti jsou zde přítomni alespoň prostřednictvím výstižných kategorizací stereotypů v pohledu na Romy a jejich religiozitu. Zachar Podolinská nešetří vlastní vědeckou komunitu, když vyjmenovává vědecké tropy, jimiž vědci uchopují romskou zbožnost: jsou jimi exotizace, kamuflování (křesťanství je jen povrchní nátěr přes nekřesťanské jádro), synkretismus a konzervatismus až zaostalost (s. 50–52). Podobně na kategorizaci mediálního referování o zjeveních a zázracích pozorovaných Romy autorka ukazuje nenápadné způsoby marginalizace uplatňované majoritou: vyjadřování pochybností o charakteru zjevení i důvěryhodnosti pozorovatelů zjevení, poukazování na to, že Romové zjevení hned uvěřili a jak se mezi nimi rychle šíří tyto zvěsti, že příslušné autority mají ke zjevení rezervovaný postoj... (s. 130–133).

Pro mne coby antropoložku jsou pak nejpřínosnější částí knihy autorčiny záznamy z terénního deníku, kde konečně vystupuje z rezervovaného postoje vševědoucí akademičky a dává čtenáři nahlédnout do konkrétních vztahů, které během výzkumu navázala s Gretou a Kristínou (s. 108–118). Ukazuje, jakou roli v těchto vztazích a vlastně i ve vyznění poselství, které Panna Maria předala oběma vizionářkám, hraje to, že Tatiana je zástupkyně majority, žena, někdo, kdo je schopen náboženského prožitku... Výzkum se náhle vylupuje z nánosů akademických odkazů jako konkrétní dynamická životní situace, která je předmětem poučené reflexe. Bylo by skvělé, kdyby takových momentů bylo v knize více. Při takto plastickém popisu by mi pak ani nevadilo, že kniha není opatřena metodologicko-etickou kapitolou, na což poukazuje ve své recenzi Beláňová (2021). I přes tento povzdech se ovšem jedná o prvotřídní publikaci k danému tématu, která obohatí erudované i laické čtenáře.

Barbora Spalová³

3 Barbora Spalová působí na Katedře sociologie, Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy.
E-mail: b.spalova@gmail.com

Literatura

- Beláňová, A. 2021. Tatiana Zachar Podolinská, Marian Devotion among the Roma in Slovakia: A Post-Modern Religious Response to Marginality (recenze). *Religio: Revue pro religionistiku* 29/2, 190–192. <https://doi.org/10.5817/Rel2021-2-6>
- Ort, J. 2012. Pastorační činnost jako nástroj sociální inkluze. *Romano džaniben* 19 (1): 83–90.
- Podolinská, T., Hrustič T. 2010. *Boh medzi bariérami. Sociálna inklúzia Rómov náboženskou cestou*. Bratislava: ÚEt. SAV.